

Asia: VN/25874/2020

Hallituksen esitysluonnos laiksi Sallatunturin kansallispuistosta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Ympäristöministeriö on pyytänyt Metsähallitukselta lausuntoa ehdotuksesta laiksi Sallatunturin kansallispuistosta. Perustettavaksi ehdotettu Sallan kunnassa sijaitseva valtion omistama luonnonsuojelualue olisi Suomen 41. kansallispuisto. Esityksen tavoitteena on toteuttaa Osallistava ja osaava Suomi - sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta hallitusohjelmaa.

Metsähallitus kannattaa ehdotusta Sallan kansallispuiston perustamisesta. Lausunnolla oleva lakiehdotus pohjautuu Sallan kunnan ympäristöministeriölle tekemään aloitteeseen. Metsähallitus on osallistunut aloitteeseen liittyviin selvityksiin tiedon tuottajana. Metsähallituksen näkemyksen mukaan ehdotus on hyvin perusteltu ja sillä on laaja paikallinen tuki.

Lakiehdotuksesta ja sen perusteluista Metsähallitus esittää seuraavat huomiot ja kommentit:

Kansallispuiston perustamisen tavoitteet

Sallatunturin kansallispuiston perustamisen tavoitteisiin (1 §) tulisi lisätä kulttuuriperinnön suojelu. Alueen huomattava merkitys kulttuuriperinnön suojelukohteena on tuotu esille hallituksen esityksen luvussa 2.2, jossa todetaan mm. Seuraavaa: ”Sallatunturin alue on merkittävä myös kulttuuriperinnön ja Suomen sotahistorian näkökulmasta. Ihminen on toiminut ja asustanut alueella jo kauan, mistä ovat osoituksena etenkin pyyntikuopat sekä vesistöjen rannoilla näkyvissä olevat kivikautisen asumuksen jäänteet. Salla on toiminut myös talvisodan näyttämönä. Talvisodan päättäneessä Moskovan rauhassa noin puolet Sallan kunnan pinta-alasta, mukaan lukien Kutsan luonnonpuisto, luovutettiin Neuvostoliitolle.”

Kulttuuriympäristöä ei voi alueella erottaa luonnonympäristöstä, vaan ne ovat osa kokonaisuutta. Tiedot alueen arkeologisesta ja rakennetusta kulttuuriperinnöstä ovat toistaiseksi puutteelliset, sillä alueella ei ole tehty kulttuuriperintöselvitystä. Alueella on tarpeen tehdä laaja kulttuuriperintöinventointi, jolla saadaan kokonaiskäsitys alueen arkeologisesta kulttuuriperinnöstä ja rakennusperinnöstä. Tietoa tarvitaan mm. alueen hoidon ja käytön suunnittelussa.

Alueelta tunnetaan nykyisin yksi muinaismuistolain rauhoittama kiinteä muinaisjäänös, kohde Latvajärvi (muinaisjäänösrekisterin kohde 732010038), jossa on pyyntikuoppa ja kivikautinen asuinpaikka. Alueelta on myös tiedossa vanha kalakenttä rakennuksineen sekä alueen metsätalouden historiasta kertovat kaksi savottakämpän jäännöstä ja uittopadon jäännös. Arkeologisesti potentiaalisia alueita, joista suurella todennäköisyydellä löytyy ennestään tuntemattomia arkeologisia kulttuuriperintökohteita, ovat erityisesti Aatsinginjoki, Tunturilampien alue, Latvajärvi ja Onkamojärven alue. Luontopalvelut suunnittelee alueen arkeologista inventointia kesälle 2021.

Alueen rajaus ja aiemman suojelupäätökset

Esityksessä todetaan, että nykyisellä Sallatunturin luonnonsuojelualueella ovat voimassa luonnonsuojelulain 17 a §:n mukaiset rauhoitussäännökset, mikä tarkoittaa, että alueella noudatetaan hyvin pitkälle luonnonsuojelulain 13-15 §:n ja 16 § 1 momentin rauhoitussäännöksiä. Esityksen kappaleen 4.2.3 Vaikutukset alueen nykykäyttöön ensimmäisestä tekstikappaleesta voi kuitenkin syntyä lukijalle kuva, että vasta kansallispuiston perustaminen saattaa voimaan luonnonsuojelulain rauhoitussäännökset voimaan alueella, ja kyseistä kohtaa esitysluonnoksesta tulisi täsmentää.

Esitysluonnoksen perusteluissa todetaan, että kansallispuiston perustamisen sijaan Sallatunturin alue olisi mahdollista säilyttää muuna luonnonsuojelualueena, jolloin luontoarvojen suojelu toteutuisi lähes kansallispuistoon verrattavalla tavalla eikä alueen nykyiseen käyttöön aiheutuisi muutoksia. Metsähallituksen näkemyksen mukaan kansallispuiston perustaminen edistäisi alueella luontomatkailua ja aiheuttaisi joitakin muutoksia alueen käyttöön käyntimäärien kasvun myötä. Kuten esityksen perusteluunnoksessa viitataan, kansallispuisto on sekä kansallisesti että kansainvälisesti muuta luonnonsuojelualueita tunnetumpi ja matkailun kannalta vetovoimaisempi alue. Kansallispuiston status lisää luonnonsuojelun ja sen tärkeyden tunnettuutta laajalle yleisölle.

Ehdotetun kansallispuiston alue käsittäisi 9630 hehtaaria Aatsinki-Onkamon Natura 2000 -alueesta, jonka pinta-ala on yhteensä 9746 hehtaaria. Kansallispuiston maa- ja vesialueet ovat valtion omistuksessa. Kansallispuiston ehdotettu pinta-ala on kaikkiaan noin 9965 hehtaaria, joka tällöin siis sisältää myös vähäisessä määrin Sallatunturin luonnonsuojelualueeseen kuuluvaa Natura 2000-alueen ulkopuolista aluetta. Aatsinki-Onkamon Natura-alueesta ja Sallatunturin luonnonsuojelualueesta kansallispuiston rajauksen ulkopuolelle jätettäisiin noin 5 km päässä pohjoisessa sijaitseva Rämijängän osa-alue. Kyseinen alue on selvästi erillään muusta

kokonaisuudesta ja alaltaan pieni (123 hehtaaria). Metsähallituksen näkemyksen mukaan Rämijängän jättäminen ulkopuolelle on puiston hallinnoinnin kannalta järkevää.

Metsähallitus esittää kansallispuiston rajausta tarkennettavaksi siten, että kansallispuistoon sisällytetään liiketoiminnan (Metsähallitus Metsätalous Oy) taseessa oleva Könkäänmaan noin 18 hehtaarin alue, jolla nykyisin ei käytännössä harjoiteta metsätaloutta. Aatsinginhaudan ruhjelaaksoon kiinteästi liittyvällä Könkäänmaan alueella on jyrkkiä dolomiittikalliotörmä, joilla tavataan lukuisia valtakunnallisesti erittäin harvinaisia uhanalaisia kalkkikallioiden sammallajeja: äärimmäisen uhanalaista karvakäppyräsammalta, erittäin uhanalaisia kaitahitusammalta ja sahatitusammalta sekä vaarantunutta loukkokinnassammalta, pohjanvaskisammalta, kantoraippasammalta ja napalovisammalta. Esimerkiksi kaitahitusammaleesiintymiä tunnetaan koko maasta vain muutama, ja Könkäänmaa on lajin pohjoisin tiedossa oleva kasvupaikka. Alueen liittäminen kansallispuistoon antaisi nykyistä paremmat mahdollisuudet turvata esim. Järjestyssäännöllä kohteen arvokkaan lajiston säilyminen mahdollisilta uhkilta (esim. kalliokiipeily). Metsähallitus toimittaa aluetta koskevan karttarajauksen ympäristöministeriön kirjaamoon.

Taloudelliset vaikutukset

Esityksessä todetaan, että Sallatunturin alueella kävi vuonna 2019 yhteensä 57 215 kävijää. Metsähallitus toteaa, että kyseessä on käyntimäärä, ei kävijämäärä. Metsähallitus on samaa mieltä siitä, että käyntimäärät kansallispuiston perustamisen jälkeen tulisivat kasvamaan, mikä edistäisi alueen matkailua, millä edelleen olisi positiivisia vaikutuksia aluetalouteen, työllisyyteen ja alueen elinvoimaisuuteen. Kävijämäärien ja luontomatkailun kasvu edellyttäisivät alueen hoidon tason nostamista merkittävästi nykyisestä.

Ympäristövaikutukset

Esityksessä todetaan, että kansallispuiston perustamiseen tähtäävä hanke ei kuulu ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain soveltamisalan piiriin. Esityksessä todetaan myös, että hankkeen vaikutuksia Natura-luontotyyppeihin ei ole tarpeen arvioida luonnonsuojelulain 65 §:ssä tarkoitetulla tavalla, koska on objektiivisesti arvioiden poissuljettua, että kansallispuiston perustaminen todennäköisesti heikentäisi niiden luontotyyppien esiintymiä, joiden perusteella Aatsinki-Onkamon alueet on sisällytetty Euroopan unionin Natura 2000 –verkostoon. Esityksen mukaan on ilmeistä, että mainittujen luontotyyppien edustavuus alueella paranisi kansallispuiston hoidon ja alueen luontaisen kehityksen myötä. Metsähallituksen näkemyksen mukaan huolellisella hoidon ja käytön suunnittelulla, kävijävirtojen ohjauksella ja mm. reittien riittävällä kestäväöllä voidaan minimoida käyntimäärien lisääntymiseen mahdollisesti liittyvät haitat ja häiriöt.

Vuokrasopimukset ja käyttöoikeudet

Perusteluissa todetaan, että kansallispuiston perustaminen ei aiheuttaisi muutoksia alueeseen kohdistuviin olemassa oleviin vuokrasopimuksiin tai käyttöoikeuksiin. Esitetyn kansallispuistorajauksen sisällä on kolme toistaiseksi voimassa olevaa johdinaluesopimusta sekä sopimus hiihtoreitistä, joka on voimassa vuoden 2034 loppuun. Näiden lisäksi esitetyn kansallispuistorajauksen sisällä on vuokrasopimus loma-asuntoalueesta, joka sijaitsee Latvajärven rannalla. Kyseessä on paikalliselle metsästysseuralle tehty vuokrasopimus. Metsähallitus katsoo, että lakiluonnoksen perusteluissa tulee selkeästi todeta se, voiko vuokrasopimus jatkua määräaikaisen vuokrasopimuksen päättyessä. Nykyinen vuokrasopimus päättyy 31.12.2025. On huomattava, että jos alue säilyisi nykyisellään luonnonsuojelualueena, niin vuokrasopimuksen päättyessä sen uusiminen ei enää olisi mahdollista.

Yksityisten omistamat alueet

Kansallispuistorajauksen sisällä on noin 9,5 hehtaaria yksityisten tahojen hallinnoimia vesialueita sekä 159 hehtaaria muita yksityisiä kiinteistöjä. Näille alueen sisällä oleville yksityismaille on kahden (2) metrin tieoikeudet kulkuun moottorikelkalla valtioonmaan (nykyisen luonnonsuojelualueen) kautta ja ne on linjattu kulkemaan pääosin soiden kautta. Metsähallituksen näkemys on, että pelkästään moottorikelkalla ajettavaksi rajattu rasite ei vaaranna alueen luonto- yms. arvoja.

Tiet ja kulkuoikeudet

Kansallispuiston rajauksen sisään jää Aatsingin haudan alueella jonkin verran olemassa olevaa metsätiestöä, jonka käyttö ja kunnostaminen tulee olla edelleen mahdollista kansallispuiston perustamisen jälkeenkin luonnonsuojelulain 14 § mukaisesti. Samoin kansallispuiston sisään jäävät moottorikelkkaurat tulee olla mahdollista säilyttää, koska ne ovat osa pidempää väylästöä.

Kansallispuiston perustamistoimet

Nykyisellä Sallatunturin luonnonsuojelualueella on jo tehty sen nykyisen "statuksen" edellyttämät kiinteistönmuodostamistoimet, mutta sen rajoja ei ole merkitty maastoon. Kun alueesta perustetaan kansallispuisto, niin sen ulkorajat ja mahdolliset rajoitusalueet on merkittävä maastoon. Tämä asettaa lisävaatimuksia kiinteistönmuodostustoimille, minkä takia kohde tulee ottaa uudelleen toimituskohteeksi. Uudessa toimituksessa rajalinjat avataan ja "kepitetään" (tällaista rajaa noin 170 km) ja Rämjänjängän alue lohkotaan erilleen nykyisestä suojelualuekiinteistöstä. Lisäksi suojelualuekiinteistöön tulee sisällyttää edellä esille tuotu Könkäänmaan laajennusalue. Esityksessä todetaan, että Metsähallitus hakisi maanmittauslaitokselta toimitusta, jolla suojelualuekiinteistö muutetaan luonnonsuojelualueesta kansallispuistoksi. Sen jälkeen kansallispuiston rajat merkittäisiin luonnonsuojelulain edellyttämällä tavalla.

Kansallispuiston kiinteistönmuodostamiseen sekä rajojen aukaisuun ja niiden maastoon merkinnän kustannukset tulevat olemaan arviolta noin 350 000 €.

Hallituksen esityksessä todetaan, että Metsähallituksen tekemän arvion mukaan Sallatunturin kansallispuiston (kertaluonteiset) perustamiskustannukset ovat noin 4,5 miljoonaa euroa. Toisaalta ehdotuksessa todetaan, että ”puiston palveluiden saattaminen kansallispuistotasoisiksi sekä luonnon suojelemiseksi kasvavien kävijämäärien kuluttavalta vaikutukselta edellyttäisivät puiston perustamisvaiheessa noin 2,5 milj. euron määrärahalisäystä mainitulle ympäristöministeriön budjettimomentille.” Metsähallitus katsoo, että sille tulisi puiston perustamisen yhteydessä osoittaa kansallispuiston perustamistoimiin koko ehdotuksessa esitetty 4,5 miljoonan euron määräraha. Tällä määrärahalla Metsähallitus pystyy kehittämään ja kunnostamaan palvelut kansallispuiston edellyttämälle tasolle.

Metsästys

Metsähallituksen Luontopalvelut katsoo, että kansallispuistolle ehdotetut rauhoitussäännökset (3 §) ovat - metsästystä koskevat kirjaukset mukaan lukien - tarkoituksenmukaisia ja Lapin erityispiirteet hyvin huomioon ottavia.

Metsähallituksen Eräpalvelut toteaa, että Sallaan suunnitellun kansallispuiston alue kuuluu osana Vilma-Savina (3621) pienriistan metsästyslupa-alueeseen ja Vilman (8153) hirvenmetsästysalueeseen. Pinta-alana ensimmäinen käsittää 13,15 % ja jälkimmäinen 12,74 % suunnitellusta kansallispuistoalueesta. Myytävien metsästyslupien määrä ratkaistaan vuosittain perustuen tutkimuksen tuottamaan seurantatietoon riistakantojen vaihtelusta (kolmiolaskennat), metsästäjien saaliista (saalispalautteet) ja asiakaspalautteisiin. Keskimäärin Vilma-Savinan lupa-alueelle myydään n. 2400 lupavrk/vuosi.

Vakituisesti kunnassa asuvalla on metsästyslain 8 § perusteella vapaa metsästyoikeus kotikuntansa valtion alueilla. Tätä paikkakuntalaisten metsästyoikeutta säädellään rajoittamalla metsästysaikoja tarvittaessa maa- ja metsätalousministeriön asetuksilla.

Sallan kunnan valtion maat ovat erittäin kysytyjä pienriistan lupametsästysalueita ja Metsähallituksen asettama lupakiintiö myydään loppuun joka vuosi. Alueelle tulee lupametsästäjiä koko muun Suomen alueelta, mutta Itä-Suomen alueelta tulevien metsästäjien osuus on korostunut. Sallatunturin matkailukeskus sijaitsee käytännössä keskellä valtionmaita ja Vilma-Savinan pienriistan metsästyslupa-alueella. Matkailukeskuksen lähialueen valtionmaat ovat olleet useiden vuosikymmenien ajan ja ovat edelleenkin keskeistä lupametsästysaluetta. Pienriistan metsästäjät käyttävät matkailukeskuksen palveluita Sallan valtion mailla metsästäessään.

Sallassa eränkäynnillä on pitkät ja historialliset perinteet. Kalastuksen osalta voidaan todeta, että suunnittelualueella ei ole erityisen merkittäviä kalastuskohteita valtion vesialueilla. Kalastus on alueella sallittua kalastuslain 8 § mukaisesti ja kalastuslain 7 § mukaista yleiskalastusoikeutta voidaan pitää riittävänä.

Riistalajeista merkittävimmät ovat hirvi, metsäkanalinnut ja karhu. Metsähanhi on myös ollut merkittävä metsästyskohde alueella ja alueella metsästetään edelleen metsäjänistä, muita vesilintuja, kettua ja näätä. Alueelle voidaan myöntää vahinkoperusteella maasuorpetojen (ahma, ilves, karhu ja susi) poikkeuslupia. Alueen maastot ja erämaiset maisemat soveltuvat erinomaisesti esimerkiksi suomenpystykorvan avustuksella tapahtuvaan perinteiseen kanalintupyyntiin.

Metsähallituksen Eräpalvelut esittää, että paikallisten asukkaiden metsästyslain 8 § mukaisen metsästyksen lisäksi pienriistan metsästys olisi edelleen sallittu Metsähallituksen luvalla myös ulkopaikkakuntalaisille esimerkiksi koko suunnittelualueella tai suurimmalla osalla suunnittelualueella. Lupametsästyksen salliminen vahvistaisi myös Sallan brändiä erämatkailun mahdollistamana kansallispuistona ja tukisi siten alueen erämatkailuyrityksiä varmistamalla erämatkailuun liittyvä yritystoiminnan kehittämisen ja monipuolistamisen. Pienriistan metsästyksen ekologinen ja sosiaalinen kestävyys turvataan riistakannoista ja saalistiedoista saadun tiedon, seurannan ja vuotuisen suunnittelun avulla, ja yhteensovittamalla lupametsästys ja alueen erityisoikeudet.

Mikäli pienriistan lupametsästystä ei perustettavalla kansallispuiston alueella nähdä olevan mahdollista jatkaa nykyisellään, metsästys voitaisiin toteuttaa kestävästi myös siten, että alueella toimivilla metsästysseuroilla olisi metsästysoikeus kansallispuiston alueella. Tämä oikeus tulisi koskea myös seurojen ulkopaikkakuntalaisia jäseniä, joista pääosa on lähtöisin Sallasta, mutta asuvat muualla Suomessa. Metsästysseuroilla tulisi olla myös mahdollisuus kutsua ja käyttää vieraita, jolla huolehditaan toiminnan jatkuvuudesta ja sidosryhmätoiminnasta. Tämän käytännön jatkaminen olisi tarkoituksenmukaista ja se voidaan toteuttaa siten, että Metsähallitus myöntäisi luvan seurojen ulkopaikkakuntalaisille jäsenille ja metsästysseurojen mahdollisille vieraille.

Hirvenmetsästyksellä on merkittävä virkistys- ja yksilötaloudellinen arvo ja se on tärkeää myös kannan ja vahinkojen hallinnan näkökulmasta. Poroahoitoalueella suurpetokantoja säädellään voimakkaasti, minkä vuoksi metsästys on hirvikannan hallinnan kannalta välttämätöntä. Metsähallitus myöntää hakemuksesta aluelupia rekisteröidyille metsästysyhdistyksille ja hirviseurueille (henkilö hakijana) riippumatta heidän asuinpaikkakunnastaan ja nämä voivat hakea pyyntilupia riistakeskukselta perustuen Metsähallituksen myöntämään oikeuteen.

Eräpalvelut pitää hyvänä, että hallituksen esityksessä todetaan pyrkimys turvata paikallisen eräperinteen jatkuminen hirvenmetsästyksessä ja paikkakunnalle rekisteröityjen metsästysseurojen ulkopaikkakuntalaisten jäsenten hirvenmetsästyksen salliminen. Tässä kohdin Eräpalvelut korostaa myös rekisteröityjen metsästysseurojen osalta sitä, että laissa huomioitaisiin myös sellaiset seurat,

jotka tulevat perustettavaksi lain voimaantulon jälkeen, eikä rajattaisi oikeutta koskemaan vain jo perustettuja metsästysseuroja. Metsästysseura voi myös hajota, jolloin uusi perustettu metsästysseura ei voi saada niitä oikeuksia, jotka olivat vanhalla seuralla, tai seurat saattavat yhdistyä, mikä voi olla tarkoituksenmukaista seuratoiminnan kannalta. Laki myös saattaa metsästysseurojen jäsenet eriarvoiseen asemaan, joka on yhdistystoiminnalle haastavaa, koska yhdistyksissä jäsenet ovat lähtökohtaisesti tasa-arvoisia oikeuksissaan.

Valtionmaat Sallassa ovat keskeistä karhunmetsästysaluetta ja alueelle kaadetaan vuosittain useita karhuja. Poronhoitoalueen karhunmetsästyslupia lunastetaan vuosittain n. 2200 kpl. Suurpetojen vahinkoperusteinen pyynti tulee edelleen mahdollistaa tulevassa kansallispuistossa. Olisi tärkeää, että tulevan lain perusteluissa suurpetojen vahinkoperusteisen pyynnin prosessi kuvattaisiin tarkasti huomioiden lupaehtojen noudattaminen, valvonta ja ilmoitusvelvollisuus, ja huomioitaisiin myös sanktiomahdollisuus lupaehtojen noudattamatta jättämisestä.

Maastoliikennelupia kansallispuiston alueelle tulee pystyä jatkossakin myöntämään hirvi- ja karhusaaliin noutamista varten ja riistanhoitotöiden tekemiseen mm. pienpetojen pyyntiä varten. Suurriistasaaliin saaminen viivytyksittä pois maastosta on tärkeää riistasaalin korkean laadun säilyttämiseksi. Pienpetojen pyynnissä käytettävien loukku- ja rautapyydysten kokeminen tapahtuu talviaikaan pääosin moottorikelkalla.

Eräpalvelut korostaa puiston alueelle tulevan ja siellä olevan metsäautotieverkoston merkitystä. Alueelle kulkeminen tulisi varmistaa kohtuullisen tieverkon avulla mm. puiston virkistys- ja retkeilykäyttöä ja porotaloutta varten. Toimiva tiestö kansallispuiston alueella palvelee myös alueen lisääntyvän retkeilykäytön mukanaan tuomia lisääntyviä pelastuspalvelutehtäviä.

Eräpalvelut esittää, että kansallispuiston nimenä olisi Sallan kansallispuisto Sallatunturin kansallispuiston sijaan perusteluina se, että tällöin puisto tulee saavuttamaan paikallisen väestön ja eri toimijoiden hyväksynnän ja tuen. Lisäksi Salla on kunnan nimi ja sille on jo vakiintunut käyttö mm. kansainvälisessä matkailussa.

Lisätietoja asiasta antavat aluejohtaja Jyrki Tolonen ja ylitarkastaja Ahti Putaala.

Niemelä Juha
Metsähallitus

Tuominen Markku
Metsähallitus